

Universitätsbibliothek Wuppertal

Aeli Donati qvod fertvr commentvm Terenti

Donatus, Aelius

Lipsiae, 1905

Adelphoe V

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1583](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1583)

Salus, si cupiat, prorsus non potest seruare hanc familiam'. 2 Hinc licet aestimare, quantum et coloris et grauitatis apud Terentium sit ad imitationem Caecili; nam uide quantum creuerit a superioribus, ut sic finiret!

J. Ros. q. 2, 1, 59
Hess. append. p.
585

V.

1.

- 763 1 1 EDEPOL SYRISCE hic exemplum inducitur licentiae 5
seruorum sub miti domino. 2 EDEPOL SYRISCE TE CV-
RASTI MOLLITER quia detegi Ctesiphonem iam oportet,
ebrius inducitur Syrus, per cuius fallacias tegitur adhuc.
3 Et 'Syriscum' se dicit, non 'Syrum', τῷ ὑποχορί-
σματι. 4 MOLLITER delicate. 10
- 764 2 1 LAVTEQVE MVNV ADMINISTRASTI TVVM ut quicquid
esset bellissimum carperes cyathosque sorbilaris (cf. IV
2, 51—52). 2 Aut 'munus' seruire: esse et bibere.
- 765 3 ABI uerbum uel sibi uel alteri cum laudatione blan-
dientis. nam sic dicunt, qui iam compotes sunt uotorum 15
omnium perfectique in rebus uniuersis.
- 766 4 1 PRODEAMBVLARE nota duas praepositiones uni
dictioni adiunctas, ut (*Verg. Geo. III 256*) 'pede prosubi-
git terram' et (*Homer. Il. II 305*) 'ἀμφιπερικρήνην'.
2 Et opportune ad delicias exprimendas hoc uerbum con- 20
uenit, nam procedere segnem 'prodeambulare' signi-
ficat. nam *deambulare etiam intus potuit.*

2 existimare C | coloris cod. Huls., caloris rell. || 3 muta-
tionem V, mitionem C, corr. Steph. | cecilia (letitia V, dett.)
nam codd., corr. W. || 7 detegi W!: detexit codd. | oportet
<ut> . . . inducatur V (dett.) || 8 tegatur adeo codd., corr. Bent-
ley || 9 suriscum C | τῷ ὑποχορίσματι Steph.: ***** codd. ||
13 esses V (dett.) | libere C, biberes V (dett.) || 19 ἀμφιπερι-
κρήνην Steph.: ***** codd.; cf. etiam Il. VIII 348 et inprimis
Gr. L. V 600, 10 || 20 opportune] optime Steph. | conuenit]
posuit V (dett.) || 21 producere V (L) | segni cod. Cuiac., signum
rell., corr. Lindenbr.; segne vel segniter Goetz | prodeambulare
Westerh.: deamb- codd.

- 767 **5** 1 EXEMPLVM DISCIPLINAE quia unus ex multis reliquis. 2 An quia senior et nuper etiam paedagogus, ut ipse ait (*IV 2, 24*) 'quem ego modo puerum tantillum in manibus gestavi meis'?
- 768 **6** QUID FIT QUID TV ES TRISTIS mire securitatem ebrii 5 expressit: numquid enim pertimescit interuentum senis, ut solebat, Syrus aut quicquam praecauet? subblanditur tantum et ita rerum oblitus est, ut cum eum saeuum sciat, causam tristitiae eius inquirat.
- 769 **7** 1 TV VERBA FVNDES HIC SAPIENTIA 'sapientia uerba' 10 an 'tu sapientia', quia dixit supra (*III 3, 40*) 'tu, quantum <quantus> es, nihil nisi sapientia es'? 2 FVNDES utrum: sine ulla cessatione proferes, an: perdes, secundum illud (*III 3, 79—80*) 'nam quid tu hic agas, ubi si quid bene praecipias, nemo obtemperat'? 15
- 770 **8** DIS QVIDEM ESSE DEMA E ab eo quod est dis ditis dites facit, ab eo quod est diues diuitis diuites.
- 772 **10** 1 QVAMOBREM QVID FECI nihil nunc in Syro nisi purum et simplex est ob ebrietatem. 2 *Et* uide 'quamobrem? quid feci?' dicere non esse sobrii Syri. 20
- 773 **11** IN IPSA TVRBA non minus ridicula importunitas Demeae est quam ebrietas Syri, qui aduersum temulentum tantae grauitatis oratione personat, ut ex dicentis uultu uerbisque et ex audientis habitu et stupore magnam uoluptatem percipiant spectatores. uide enim, quanto 25 pondere uerborum cum ebrío litiget!
- 774 **12** POTASTIS SCELVS non quia plus uidet senex quam obicitur oculis, sed oratorie 'potastis' dixit, cum unum

1 unus] *** C; ἕξοχος Schoell || 2 nuper] impar V (dett.) || 5 <ad> securitatem *codd.*, *corr. Steph.* | ebrius <hic> V (e. hec dett.) || 6 <ii> senis C || 7 <iam tamen> subblanditur iamque ipsius iram oblitus est V (dett.) || 8 cum *om. C* || 11 tu 1. *om. C* | quia — sapientia *om. C* || 15 bene] boni V (dett.) || 17 ab eo <nero> V | diuites <facit> V || 19 simplex et purum (*om. est*) V (dett.) || 21 ipsa <re> V (dett.) | demeae importunitas V || 23 <ē> orationis C || 24 et 2.] ex C || 25 peccatores C, potatores V (dett.), *corr. ed. pr.* | uides V (dett.)

ebrium cernat, propter illud quod ait (v. 5) 'exemplum disciplinae', quasi in omnibus sit, quod in uno nunc aspicitur. Vergilius (*Aen. II 65*) 'et crimine ab u. d. o.'

- 775 13 SANE NOLLEM HVNC EXITVM et hoc dictum obli-
omnium rerum est nihil Demeae per fallaciam respondisse, 5
sed tantummodo paenitet quod exierit.

2.

- 776 1 1 HEVS SYRE quam clare dicat, ostenditur ex eo, quod
'heus' praemisit, antequam loqueretur. 2 CTESIPHO mire
additum nomen, cum aut sine hoc aut per pronomen possit
intellegi Ctesipho. 3 VT REDEAS 'redeas' dicendo osten- 10
dit et illum inter pocula, a quo egressus est ebrius.

- 779 4 1 EST ALIVS QVIDAM PARASITASTER PAVLVLVS non
'alius parasitaster', sed 'alius Ctesipho, qui est parasita-
ster'. 2 Et bene non 'alter' sed 'alius', quasi non duo
sed multi sint Ctesiphones. 3 Et hoc sic pronuntiandum 15
est, ut simul et dicat et quaerat.

- 780 5 1 NOSTIN quasi sycophanta addidit 'nostin?', nam
ueteratoris est mentientem confidere. 2 QUID AGIS QUID
ABIS hoc iam ebrius conuenit, non illi quem cognouimus
Syro; nam quod retinet senem, confessionis genus est. 20

- 781 6 NON MANVM ABSTINES MASTIGIA etiam iniecis-
se manum, ut teneret Demeam, ex ipsius uerbis cernitur.

- 782 7 1 AN TIBI IAM MAVIS CEREBRVM DISPERGAM HIC ut
apparet, baculo minatur. 2 ABIT quia prohibere non

2 quasi] quam (*ex quia corr.*) C || 4 obli W.: -tum *codd.* ||
5 respondisse *ante* Demeae V (*dett.*) || 6 paenitere *Steph.* | quod |
quo? || 8 praemisit heus V (*dett.*) || 9 nomen <est> V (*dett.*) |
intelligi possit V (*dett.*) || 12 paruulus V || 14 sed | et C || 15 sunt
C || 16 quaerat et dicat *codd.*, *transp. W.* || 17 <nunc> addidit
V (*dett.*) || 18 <in> mentientem V (*dett.*), <N. <sser.>> mentio-
nem C | quid abis C, quo abis V (*dett.*) cum *codd. Ter.* || 19 iam |
idem C || 20 syrum nam V (*dett.*), syrontem C || 23 iam uis C,
mauis V (*dett.*) | dispergi V (*dett.*); sic et libri *Ter. praeter*
Bembinum | hoc C || 24 minetur C | abi C

potuit, demisso et desperanti uultu quid factum sit dicit et abiisse pronuntiat.

- 783 8 EDEPOL COMESSATOREM HAVD SANE COMMODVM facete τῷ γλευσῶμῳ: tam inopinatus superuenit, ut omnia sic offendat, quemadmodum qui comessatum ingreditur, quia comessatoris est superuenire ad seortum et uociferare aliquid in iocularum strepitum. quare totum salse ad Demeam contulit.
- 784 9 PRAESERTIM CTESIPHONI bona exceptio, ut appareat omnibus incommodum et in his Aeschino, sed praecipue Ctesiphoni.
- 785 10 NISI DVM HAE SILESCVNT TVRBÆ non quae iam sunt, sed quae erunt.
- 786 11 HOC VILLI ὑποκόρισμα est uini, ut unus ullus, asinus asellus, uannus uallus, suinus suillus.

3.

- 787 1 1 PARATA A NOBIS SVNT ITA VT DIXI SOSTRATA in hac scaena collatio est personarum mitis ac saeui parentis. 2 PARATA A NOBIS SVNT de uerbis abeuntis uult ostendere poeta, quam orationem cum Sostrata habuerit ingressus Micio. 3 Et uide quas ἐλλείψεις interposuerit: primo 'parata a nobis sunt' et non dixit, quae, sed 'ut dixi' dicendo significat dixisse se omnia; deinde 'ubi uis': 'fiant nuptiae' uel quid tale aut omisit aut dicturus hoc ipsum audit uehementius fores esse pulsatas et quod agebat abiecit.

3 aut comedum sane C | facete W.: faciet C, om. *rell.* || 4 τῷ γλευσῶμῳ Lindenbr. (ex cod. Cuiac.?): ***** *codd.* | tam W.: tantum C, cum V (*dett.*) | inopinatos C || 7 false (*ante totum V, dett.*) *codd.*, corr. *Westerh.* || 9 apparet V || 10 in his] huic et V (*dett.*) || 12 iam quae non C || 14 hoc uini C | ὑποκόρισμα Steph.: ***** C, diminutium V (*om. dett.*) || 15 uannus] ualinus CV | suinus suillus Schoell: uinum uillus (illius C) *codd.* || 17 parentis ac saeui V (*dett.*) || 20 uides V | ἐλλείψεις Steph.: ***** *codd.* || 21 sunt a nobis C || 22 se *ante dixisse V (dett.), om. C*

- 788 2 1 QVISNAM A ME PEPVLIT 'a me' modo id est meas.
 2 TAM GRAVITER quia irati omnia concite faciunt,
 cum pulsandae fores essent exituro foras, Demea sic eas
 pulsauit, ut et his ipsis irasci uideretur.
- 789 3 1 EI MIHI QUID FACIAM QUID AGAM QUID CLAMEM 5
 AVT QVERAR O CAELVM O TERRA O MARIA NEPTVNI mul-
 tum laborauit Terentius, ut *ἀναλογίαν* seruaret in dolore
 Demeae, quod maior debet in Ctesiphone esse reprehensio
 quam in delictis Aeschini. 2 *Et* nota, quod ubi non
 inuenit quid dignum loqueretur, ab interiectione coepit 10
 'ei mihi'. et adhuc eum pro rei magnitudine oratio
 parua esset, 'quid faciam?' inquit: in alieno indignatus
 est, in suo 'quid faciam?' ait; in alieno litigauit, hic ait
 'quid agam?'; in alieno clamauit et questus est, quid
 huic in suo relinquatur praeter *διαπόρῃσιν*? in Aeschini 15
 peccato Micionem accusauit, in Ctesiphonis elementa cum
 dis omnibus ac toto mundo. 3 Mira *αὐξήσις*, quam
 imitatus Vergilius in Orpheo post amissam rursus Eury-
 dicen (*Geo. IV 504 sqq.*) 'quid faceret' inquit; omnia
 enim consumpserat primus dolor. 'quo se rapta bis con- 20
 iuge ferret?' nam quid praeter omnes terras atque in-
 feros loci remanebat, quod non lugeret? '<quo fletu ma-
 nes>' per quem fletum manes, qui omnes primis luctibus
 impleuerat lacrimis, 'quae numina uoce moueret?', cui
 nec ira quidem remanserat inexpertata. 4 *Et* uide hic 25
 gradus doloris et iracundiae in tantum auctos, ut iam
 crescere non possint. quippe in initio fabulae tantum

1 pepulit <fores> V | a me — meas] .i. a me uero C ||
 2 concite *ed. pr.*: -ta *codd.* || 3 foras] sic C || 4 et] in C || 5 hei
 V, et C || 7 analogiam V (*dett.*), ***** C || 8 quo *codd.*, *corr.*
Teuber | reprehensio esse V || 9 Et *om.* C || 10 quid] quod V ||
 11 ey C, hei V | pro *om.* C || 13 ait 1. *om.* C || 14 est *om.* C |
 hic in suo quid <nunc> V || 15 *διαπόρῃσιν* Steph.: ***** *codd.* ||
 17 auxesis V (*dett.*), ***** C | <et> quam V || 18 euridi-
 cem V || 21 nam] ** C; *ἔφῶρῃνα* Schoell || 22 quo fletu manes
add. Steph. || 23 qui] quasi V (*dett.*) || 24 <et> lacrimis V (D) |
 mouerunt *codd.* | cui *om.* V || 25 inexpertata remanserat V (*dett.*) ||
 26 auctos] autem C

82-83
 tristis est Demea, nam sic audit a Micione (*I 2, 2-3*) 'quid
 tristis es?' et ipse 'rogas me, ubi nobis Aeschinus siet?
 quid tristis ego sim?' inde Demea procedit in peius adeo,
 ut sic incipiat (*III 3, 1-2*) 'disperii! Ctesiphonem audiui
 filium una fuisse in raptione cum Aeschino', inde postea 5
 dicit (*IV 2, 1*) 'ne ego homo sum infelix', ad postremum
 'ei mihi! quid faciam? quid agam?' et naturali quodam
 modo postquam summus furor ad extrema peruenit, re-
 pente senex mutatur et mitis .est.

790 4 1 O CAELVM O TERRA O MARIA NEPTVNI quod me 10
 dius sit Neptunus inter caelum et inferos, dum utriusque
 regni particeps est, habetur elementorum potior omnium.
 nam ideo tridentem habet pro numero trium elementorum,
 et apud Vergilium ideo dicit (*Aen. I 133-34*) 'iam
 caelum terramque m. s. n., u., m.' et apud Homerum sic 15
 idem (*II. XV 193*) 'γαῖα δ' ἔτι ξυνή πάντων καὶ μακρὸς
 Ὀλυμπος'. 2 Et hoc est, quod ait Horatius in arte
 poetica (*v. 93*) 'interdum tamen et uocem comoedia tol-
 lit'. 3 In haec enim tria rerum natura diuiditur, ut
 (*Verg. Aen. I 58*) 'principio maria ac terras c. p.', et per 20
 hoc totum mundum accusauit. 4 O CAELVM O TERRA
 O MARIA NEPTVNI utrum de eo elementa inuocat, quia dis
 soloque irascitur qui in his commorantur, ut dolentes
 solent, an, quia deos esse non putat, ideo haec omnia
 Neptuni dicit, quasi dicturus esset 'Neptuni fiant', nisi 25
 intercederet persona Micionis, quem uidens ad aliud con-
 uersus desiit diluuium et interitum rebus optare obiecto

1 quid] quia *codd.* || 3 sum *codd.* | in demea *C*, inde mox
V (dett.), *corr. W.* || 4 sic ut *C* || 5 post *V* || 7 hei *V* | et] in *C*, et
 in *V (dett.)* || 10 <Neptunus> quia *V* || 11 Neptunus *hic om. V* |
 dum *om. V* || 12 est *om. C* | potior (*post omnium*) *V*, -orum *C* ||
 13 habet *om. C* || 14 <et> ideo *C* || 16 idem *om. C* | ΓΑΙΔ-
 ΔΗΠΤΣΥΝΣΠΑΝΤΟΝΓΑΙΜΑΡΡΟΟΔΑΙΝΠΡΟΣ *cod. Cuiac.*, *****
rell. || 17 Et *om. C* | in arte poetica] poetria *C* (*cf. schol. Hor.*
ed. Haughtal II p. 574) || 19 In] et *C* || 20 principio] ni faciat
Verg. || 22 inuocauit *V* | quia] qui *C*, quod *V (dett.)* || 24 an
Steph.: aut *codd.* | putet *V* || 25 quasi *Steph.*: quia sic *codd.* |
 fiat *codd.*, *corr. Steph.*

fratre, cui maxime irascitur et propter quem detestabatur omnia? tale est apud Vergilium (*Ecl. VIII 58*) 'omnia uel medium fiat mare'. an omnia accusat, ut indignantes solent? ut (*Verg. Aen. II 745*) 'quem non ineusau amens hominumque deorumque?' et (*Ecl. V 23*) 'atque 5 deos atque a. u. c. m.' 5 EM TIBI τῷ ἰδιωτισμῷ: nulli enim 'tibi' Micio loquitur.

791 5 ID NVNC CLAMAT 'id' ob id.

792 6 1 PARATAE LITES uidetur et ipse pertimuisse dicendo 'scilicet paratae lites', sed ut rursus confirmet se 10 ipsum, 'succurrendum est' ait. 2 Et SVCCVRENDVM Ctesiphoni scilicet.

793 7 1 COMMVNIS CORRVPTELA NOSTRVM qui communiter ambos corruperit. 2 COMMVNIS CORRVPTELA NOSTRVM LIBERVM maior est accusatio ista quam prior, quippe cum 15 iam modo de ambobus accusetur Micio et non de uno.

794 8 1 TANDEM REPRIME IRACVNDIAM mire, quia reprehendere irascentem non potest, nimietatem reprehendit irati. 2 Et ira de causa est, iracundia de moribus.

3 ATQVE AD TE REDI quia ira ab eo quod est ire 20 dicitur, quod a se eat qui irascitur et furit. 4 Et proprie 'ad te redi', ut Vergilius (*Geo. IV 443—44*) 'uerum ubi nulla f. r. f., u. ad se redit' et Cicero (*divin. in Caecil. 17, 57*) 'redit ad se atque ad mores suos'.

795 9 REPRESSI REDII non quid dicatur, sed quo gestu 25 dicatur spectata et uidebis neque repressisse adhuc iracun-

2 omnia om. C || 3 fiant V (cf. *Andr. IV 2, 12*) || 6 hem codd. | τῷ ἰδιωτισμῷ Steph.: ***** codd. || 9 uidetur — lites om. C || 11 ipsum <quia> C, om. V (dett.) | Et om. C | succurrendum <est> V (dett.) || 12 scilicet om. C || 13 NOSTRVM om. V || 14 corruperet C | nostrorum liberorum V || 15 accusatio est V (dett.) || 16 et non] unum C || 18 non potest] nequit (ante irascentem) V (dett.) || 19 est om. C || 20 redi ad te C | ira <est> V || 21 dicitur <eo> V | Et om. C | ad te redi proprie <dixit> V (dett.) || 22 ut] et C || 23 ubi <uidi> codd. | u. <uidi> codd. | ad se] in sese Verg. || 24 atque] et V (dett.) || 25 dicitur codd., corr. Steph.

diam neque ad se rediisse Demeam. sed quam mira perspicuaque moralitas in huiusmodi rebus apparet!

- 796 **10** 1 REM IPSAM PVTEMVS uidetur paulo ocius destomachus quam res etiam <nunc> incerta poscebat. sed et hoc morale, nam iuste irati omnia saeuitia ad rationationes saepe festinant. et praeterea illud accedit, quod non inuenit iam quod condigne dicat, simul etiam quia increpitus est a fratre, quod apud se ipsum ipse iam non sit per iracundiam uehementem. 2 REM IPSAM PVTEMVS tractemus, purgemus. nam hinc et putamina dicta sunt purgamenta, ut Plautus in Captiuus (*III 4, 122*) ait 'nucleum amisi, retinui pignoris putamina'. et Vergilius (*Aen. VI 332*) 'multa putans' dixit. putare est enim falsa et cassa a ueris et utilibus resecaere, unde arborum purgatores putatores dicuntur. 3 *Et* 'rem' causam ipsam ostendit, ut (*II 1, 31*) 'mitte ista atque ad rem redi'.
- 797 **11** NE TV CVRARES MEVM nam 'ambos curare prope modum repossere illum est quem dedisti' (*I 2, 51—52*).
- 798 **12** FACTVM EST apparet Micionem minutim quidem fateri, sed facete contemnere obiecta.
- 800 **14** 1 CVR EMIS AMICAM MICIO inclamatio ista nominis magnam inuidiam significat, ut (*II 1, 21*) 'regnumne, Aeschine, hic possides?' et (*Verg. Aen. XI 362*) 'pacem te poscimus omnes, Turne'. 2 NVM QVI MINVS MIHI IDEM IVS AEQVVM EST ESSE aut 'num' aut 'qui' abundat. et est ordo: qui minus aequum est esse idem ius mihi. 'qui' ergo quare uel cur significat.

1 Demeam om. C | mira <est> C || 2 huiusmodi V | rebus <est> V || 3 uidetur] purgetur C | ocius W.: socius C, citius V (dett.) || 4 etiam] est C | nunc add. W. | poscebant C, ^{ex} de posecebat V || 5 et om. V | morale <dicitur> V (L) || 7 non om. V | etiam om. C || 8 ipsum om. V || 11 purgamenta dicta sunt V (dett.) || 12 retinui] reliqui Plaut.; pignori idem || 13 dix <.i.> C, inquit V (dett.) | est enim] proprie V (dett.) || 14 cassa Steph.: casta C, infructifera V (dett.) | utilibus] fertilibus V (dett.) || 25 MIHI — minus om. C || 28 qui om. C

- 803 **17** NON NAM VETVS VERBVM HOC QVIDEM EST CONFIDENTER 'non' repetiuit non habens rationem quam subiceret, nisi illi prouerbium uenisset in mentem. nam quia se uidet in malam causam incidisse, totum uerniliter et facete agit et subicit aequitatem, ubi iusto se tueri non potest. quod tamen a Demea statim conuincitur dicendo 'nunc demum istaec nata oratio est', ut ostendat illum perturbatum contraria protulisse dictis suis superioribus.
- 804 **18** COMMVNIA ESSE AMICORVM INTER SE OMNIA inter 10 Pythagoreos ortum dicitur.
- 805 **19** 1 FACETE NVNC DEMVM ISTAEC ORATIO NATA EST alii totum iungunt, alii separant 'facete'. 2 *Et* bene 'nata est', nam sic dicimus de rebus repentinis, ut supra (III 1, 8) 'e re nata melius fieri haud potuit quam factum 15 est, era'.
- 806 **20** AVSCVLTA PAUCIS NISI MOLESTVM EST DEMEAM in duas partes diuiditur tota persuasio: nihil passurum Demeam damni, nihil <filios> corruptelae.
- 811 **25** ET ME TVM VXOREM CREDIDISTI SCILICET DVCTVRVM 20 *ἐπαγωγή*.
- 813 **27** 1 CONSERVA QVAERE PARCE FAC QVAM PLVRIMVM ILLIS RELINQVAS hoc sic pronuntiandum est, ut appareat hanc ipsam uoluntatem displicere Micioni. 2 CONSERVA parta, QVAERE noua, PARCE omnibus. 25
- 807 **21** PRINCIPIO SI ID TE MORDET SVMPTVM FILII QVEM FACIUNT figurata locutio est, ut (*Eum. IV 3, 11*) 'Eunuchum quem dedisti quas turbas dedit!'
- 808 **22** QVAESO 'quaeso' modo obiurgatorium est.
- 809 **23** PRO RE TVA PRO PATRIMONII TUI QUALITATE. 30

1 NON om. C | NAM om. V (dett.) || 2 quam om. C || 5 ait C || 6 quod] qui V (L, quia D) || 7 oratio nata V (dett.) || 13 facete om. V (dett.) || 18 nihil] n̄ h̄erret C || 19 damni] nam C | filios add. *Westerh.* || 20 tunc C | ducturum scilicet V (dett.) || 21 *ἐπαγωγή Steph.*: *** codd. || 25 parta D, patria V(L), -am C || 26 sumptus C | quae CV || 29 est] et C

- 815 **29** VTANTVR SINE aut deest 'his', ut sit: his utantur, aut 'mea utantur' antiquè locutus est.
- 816 **30** DE SVMMÀ NIHIL DECEDET rei tuæ scilicet.
- 820 **34** 1 MITTO REM 'rem' pecuniam. et hæc exclamatio est moralis nimis aduersum tardos ac non intellegentes 5 homines.
- 819 **33** DEMPSEIS pro 'demes'.
- 820 **34** 2 CONSVETVDINEM IPSORVM 'loquor' aut quid tale subaudiendum. 3 MITTO REM CONSVETVDINEM IPSORVM uel ab utilitate ad honestatem transit uel a rebus ad illos 10 ipsos, de quibus agitur. cauet enim, ne aut rem perdant aut ipsi pereant. 4 MANE SCIO ISTVC IBAM moralis et faceta correptio est continens in se latenter blandimentum, quo deleniatur auditor.
- 830 **44** 1 AT ENIM METVAS NE AB RE SINT TAMEN OMISSIO- 15 RES PAVLO oratorie, nam non paulo omissiores fore Demea, sed plurimum fore credit et metuit. 2 *Et* AB RE id est a patrimonio.
- 831 **45** 1 OMISSIORES ἀνέμεινοι, ἀνετώτεροι, negligentiores. sic in Heautontimorumenō (V 2, 9) 'ubi te uidi animo 20 esse omissus'. 2 O NOSTER DEMA blanda et cum quodam complexu eius qui reprehenditur incusatio et de more sublata. 3 *Et* sic hoc dixit, tamquam dicturus esset: multa te latent, simplex homo es. nam huiusmodi sententia latenter quandam dicentis auctoritatem fiduciamque 25 designat.
- 821 **35** MVLTA IN HOMINE DEMA SIGNA INSVNT obscurissimus sensus et re et uerbis.

2 mea utantur *Steph.*: metuantur *C*, sine utantur *V (dett.)* | est | et *C* || 3 NIHIL *om. C* | decidet *codd.* || 8 illorum *C* || 10 aut (uel ab *V, dett.*) honestate transtulit *codd., corr. Steph.* || 11 cauent *C*, cauetur *V (dett.)* || 12 scio *om. C* || 13 correptio est *W.*: correptione *C*, correctio *V* | in se *om. C* || 14 clematur *C*, leuiatur *V* || 16 paululum *C* | oratorie <paulo> *V (dett.)* || 17 fore *om. V (dett.)* | *Et* uel *V (dett.)* || 18 id est *W.*: uel *codd.* || 19 ἀνέμεινοι (sic) ἀνετώτεροι *Lindenbr. (ex cod. Cuiac.) om. CV (dett.); v. append.* || 21 blande *C* || 23 dixit *om. C* || 24 es | est *C* || 27 SIGNA *om. C*

- 823 **37** 1 DVO CVM IDEM FACIUNT obscure locutus est, cum hic sit sensus: duo idem faciunt; quod uni licet facere, alteri non licet. 2 SAEPE VT POSSIS DICERE melius est 'saepe' ad superiora coniungere, nam possunt duo idem facere et casu, non ut simili studio idem facere uideantur; tunc ergo erit signum 'saepe idem faciunt'. 'dicere' autem posuit pro intellegere et scire, ab eo quod praecedit id quod sequitur, ut (*Phorm. III 2, 8*) 'faeneratum istuc beneficium pulchre tibi dices' et (*Ad. II 2, 43*) 'memorem me dices esse et gratum'.¹⁰
- 825 **39** NON QVOD DISSIMILIS RES SIT an quia huic licet, <illi non licet>?
- 826 **40** QVAE EGO ILLIS INESSE VIDEO ordo et sensus hic est: multa in homine, Demea, signa insunt, ex quibus coniectura facile fit; quae ego illis inesse uideo, ut confidam fore ita ut uolumus.
- 823 **37** 3 DVO CVM IDEM FACIUNT nam ambo et sapiunt et intellegunt et in loco uerentur: non ingenii uitium est, sed aetatis.
- 827 **41** INTELLEGERE IN LOCO VERERI non 'in loco intellegere', sed 'in loco uereri'.²⁰
- 828 **42** INTER SE AMARE cito dixit 'inter se', quod est: cum alter alterum inuicem amat.
- 830 **44** 3 AT ENIM METVAS ἀντιθέσις ad priorem tractatum pertinens, qui est habitus de consumptione rei familiaris.²⁵
4 NE AB RE SINT TAMEN OMISSIORES PAVLO quia amant, potant, olent unguenta (*cf. I 2, 37*).
- 832 **46** AD ALIA OMNIA AETATE SAPIMVS RECTIVS praeterquam ad auaritiam, ac per hoc quod optas liberis, uitium senectutis est.³⁰

2 quod uni] quorum C || 5 et] ut C, etiam V (*det.*) | simili studio idem *Westerh.*: similitudinem *codd.* || 7 pro om. C || 11 <id> quod C | RES SIT om. C || 12 illi non licet *add. W.* || 14 homine] animo C || 15 sit V | illis ego V || 16 ita fore V (*det.*) || 21 in om. V || 22 cito] sat C || 24 metues C | ἀντιθέσις *Steph.*: ***** *codd.* || 25 consumptione *Rabbow*: consuetudine *codd.* || 29 auaritiam <omnia bona inquam affert senectus praeter auaritiam> V (D) || 30 senectutis D, -tus *rell.*

- 834 48 1 ATTENTIORES SVMVS AD REM OMNES proprie 'attentiores' reddit omissioribus; supra (v. 44) enim dixerat 'ne ab re sint tamen omissiores paulo'. 2 QVAM SAT EST quoniam attentos esse non statim crimen est.
- 835 49 1 QVOD ILLOS SAT AETAS ACVET μεταφορικῶς 'acuet'. 5
2 NE NDMVM BONAE TVAE ISTAE NOS RATIONES MICIO ET TVVS ISTE ANIMVS AEQVVS SVBVERTIT <si> 'ne' ualde, 'subuertit' infra legendum est, si 'ne' pro coniunctione est, 'subuertat' legendum est, ita ut subaudiamus 'timeo' uel aliquid tale. 3 Et 'tuae istae' quod ait, significationem habet nullius modi rationes et ineptae; nam apparet non eas probari ab eo qui sic loquitur, ut supra (IV 7, 36—37) 'iam uero omitte, Demea, tuam istam iracundiam'.
- 837 51 TACE NON FIET 'tace' nunc τῶ ἐνφημισμῶ positum 15
est, quasi diceret: non subuertet, ne dixeris quod mali ominis est uerbum.
- 838 52 1 DA TE HODIE MIHI accommoda te ipsum uoluntati meae. nam in animum transtulit, quod est corporis, ut in Eunucho (III 3, 10) 'mihi sese dare, sermonem quae- 20
rere'. Cicero (in Verr. II, III 19, 49) 'ceruiculam iactaturum et populo se ac coronae daturum'. 2 DA TE HODIE MIHI si non uis, inquit, propter te, uel propter me mitis esto.
- 839 53 1 EXPORGE FRONTEM quia contrahi in<uerso> 25

2 reddidit V(L) || 4 quoniam W.: quam C, quasi dicat V (dett.) | attentos <nos> V (dett.) | non statim] nimium V (dett.) || 5 methaphoricos V (dett.), ***** C || 7 subuertant V (dett.); sic et codd. Ter. | si add. Westerh. || 9 subuertant <ergo> V | <et> ita V || 10 istae om. C || 11 modi] ponderis Bentley | rationem et ineptam codd., corr. Bentley || 12 appare^t C | probare codd., corr. Steph. || 13 istanc V || 15 pro (τῶ W.) ἐνφημισμῶ Steph.: ***** codd. || 16 diceret om. C (del.?) || 17 omnis in ras. V, hominis rell. | uerbum est V || 18 uoluntati D, uoluptati rell. || 22 ac — daturum] accommodare V (dett.), -date C || 23 inquit <uel> C || 25 exporger C, experge V | inuerso uerbo Klotz: in uerbo codd.

uerbo dicitur. et uerbo isto ostenditur, quanto conatu opus sit ad explicandam tantam contractionem et senectutis et seueritatis. 2 SCILICET ITA FERT TEMPVS FACIENDVM EST uide si non hoc sit, quod Graeci *μισοκαλήμερον* dicunt; nam 'scilicet' et 'ita fert tempus' et 'faciendum est' dicendo ostendit se magis cogi necessitatibus, ut paulum sit tranquillior. 3 *Et* cum tanta difficultate promittit, tamquam mala subiturus sit, atque adeo maiorem partem secum disputat necessario hoc uelit nolit faciendum, ut sit laetior, et hoc quia 'tempus fert'.

- 840 54 1 CETERVM RVS CRAS CVM FILIO CVM PRIMO LVCI IBO HINC hoc facit, quasi gaudere interim non possit, nisi uicinae saeuitiae proximitate solaretur. 2 FACIENDVM EST satis mire tamquam necessitate cogitur ad gaudendum agrestis senex et *μισοκαλήμερος*.
- 841 55 1 IBO HINC tamquam de malo loco. 2 DE NOCTE abundat 'de'. 3 CVM PRIMO LVCI *ἀρχαῖσμός*, nam 'cum primo luci' ueteres dicebant, lucum pro sole ponentes. *ergo 'cum primo luci' cum primum coeperit illuescere.*
- 4 CVM PRIMO LVCI ueteres masculino genere dicebant lucem.
- 842 56 1 FACE TE eodem uerbo utitur quo iamdudum (v. 22), ut laborem ad laetitiam se conuertentis ostendat. 2 *Id* est: elabora, ut sis hilaris. 3 ET ISTAM PSALTRIAM VNA ILLVC MECVM ABSTRAHAM uide singulas syllabas imbutas amartudine rustica atque agresti! nam 'istam' odium significat,

1 ostenditur (sscr. ut) *C*, ostendit ut *V* (dett.) || 2 explicandam dett., -dum *CV* || 3 tempus fert *Ter.* || 4 hoc non *C* | ΜΙΡCOKΑΛΗΜΕΡΟΝ *Lindenbr.* (ex cod. *Cuiac.*?): ***** *codd.* || 5 scilicet *Bentley*: sic *codd.* || 8 sit om. *C* || 10 faciendum <esse> *V* || 11 CRAS om. *V* | cum prima luce *C*, primo cum lucu *V* || 12 hoc <ideo> *V* (dett.) | facit] dicit *Goetz* || 14 cogatur *V* (dett.) || 15 ξΜΙCOKΑΛΗΜΕΡΟC *Lindenbr.* (cf. *supra*): ***** *codd.*; et pro ξ *W.* || 17 abundat de] abunde *C*, -dat *V* (dett.) | prima lucei *C*, primo lucu *V* (dett.) | ἀρχαῖσμός *Westerh.*: ***** *C*, aposiopesis *V* (dett.) | nam om. *C* || 18 lucio *CV* | lucium *C* || 19 <sol> coeperit *V* (dett.) || 20 lucu *V* || 22 fac te *codd. Ter.* || 26 ista *C*, ita *V*

'psaltriam' saeuitiam in nomen eius quam deliciosam esse oportet, et 'una mecum', quam cum adolescentibus esse conuenerat, et 'illuc', ad quem locum psaltriam †et quasi quo † ire compellit. deinde ne uel in itinere poena cesset, 'cum filio ibo hinc' inquit, 'illam uero 'abstraham'. 5 nam 'illuc' eo animo dixit, quo supra 'ibo hinc'. et apparet illum quasi mancipium ducturum puellam, non ut fidicinam.

843 57 1 MECVM HINC ABSTRAHAM NON 'abducam', sed quod est saeuientis 'abstraham'. 2 PVGNAVERIS magnam 10 rem feceris. sic Lucilius (*l. inc. fr. 111 M.*) 'uicimus, o socii, et magnam pugnauimus pugnam'.

844 58 1 EO PACTO PRORSVS ILLIC ALLIGABIS FILIVM haec cum risu dicit Micio. 2 *Et* ligare est inicere alicui uincula, contra alligare <aliquem ligare> ad aliquid, sine 15 quo esse non possit. ergo proprie ad amicam alligari adolescentem dixit amatorem. 'prorsus' autem recte, certe ac uere significat.

845 59 1 VT ILLAM SERVES acuendum 'illam', hoc est: non iam filium, sed illam serua, in qua utrumque retinue- 20 ris. 2 EGO ISTVC VIDERO hoc est: ut illam seruem.

846 60 ATQVE IBI FAVILLAE PLENA FVMI AC POLLINIS ne ametur scilicet.

847 61 1 COQVENDO SIT FAXO ET MOLENDO atqui est prius molere quam coquere. sed illud prius posuit, quo pulchri- 25 tudo magis foedatur. 2 An quia prius torreatur triticum, ut tundi possit? ut Vergilius (*Aen. I 179*) 'et tor-

1 psaltria V | in] et C || 3 et quasi quo C, secum V (dett.); sensus postulat quasi in seruitutem vel sim., cf. quae secuntur || 6 dicitur C || 7 ut non C || 11 o socii (sic ad Eun. V 2, 60) ocius C (dett.), o cuius V || 13 prorsum V | alligabit C | haec] ac C || 15 contra W.: qrat C, quis uero dicitur V (dett.) | alligari V | aliquem add. W., ligare Goetz || 17 dicitur C || 20 non <ut> V || 22 lemmata scholiorum 60 et 61, 1 in codd. commutata sunt | ibi] illic V | ac] atque C || 23 scilicet om. C || 24 sit] ita C | et molendo sit faxo V (dett.) | atqui — molere] quippe molere prius est V (dett.) || 25 illud] coquere V (dett.) || 26 magis om. C

rere parant f. e. f. s.² 3 COQVENDO SIT FAXO ET MOLENDO
 PRAETER HAEC ἀπόδοσις octaua.

848 62 1 MERIDIE IPSO cum sol uehementior est. et
 nomen fecit de aduerbio. 2 Et meridiem ueteres dixe-
 runt quasi medidiem, R pro D posita propter cognatio- 5
 nem inter se harum litterarum. 3 VT STIPVLAM COLLI-
 GAT quod sub sole fieri necesse est.

849 63 1 TAM EXCOCTAM REDDAM ATQVE ATRAM ἰδιωτικῶς
 dixit 'reddam' pro 'faciam'. et 'excoctam' ad tenuitatem
 siccati corporis, 'atram' ad colorem rettulit. 2 Et uide 10
 quam aspera clausula quamque ingrata sit, qua saeuidici
 senis finitur oratio. 3 PLACET NVNC MIHI VIDERE SAPERE
 non contradicit, ne rursus prouocet; timet enim suasor,
 ne laetitia prouocet ad iurgium.

850 64 ATQVE EQVIDEM FILIVM TVM ETIAM SINOLIT non 15
 solum suadet laetitiam, sed etiam ridere cogit inuitum.

852 66 1 DERIDES FORTVNATVS QVI ISTO ANIMO SIES hoc
 uerbum uultu Demeae sic profertur, ut subrisisse uideatur
 inuitus. sed rursus 'ego sentio' amare seuerere dixit.

2 Et ridet qui simpliciter ridet, deridet qui cum 20
 alterius irrisione et contemptu ridet. 3 FORTVNATVS QVI
 ISTO ANIMO SIES non laudantis est quod ait 'fortunatus',
 sed moraliter reprehendentis, ut si dicas, cum te aliquid
 cura offenderit, fortunatos stultos qui nihil sentiant. hoc
 quoque dixit in Eunuchō (II 2, 13) 'at ego infelix neque 25
 ridiculus esse neque plagas pati possum'.

1 ita faxo C, sic faxo (post molendo) V (dett.) || 2 ἀπόδοσις
 Steph.: **** codd. || 3 est om. C || 4 dixerunt ueteres V (dett.) ||
 5 medidies V, merum diem C; cf. append. | positam C, -tum <est>
 V (dett.) || 8 ATRAM om. C | ἰδιωτικῶς Steph.: ***** C (dett.),
 reddam ut carbo est V || 10 corporis Klotz: coloris (ex cal- V)
 codd. || 11 clausula post ingrata V (dett.) || 13 contradixit codd.,
 corr. Steph. | enim] bet C || 14 letitiam codd., corr. ed. pr. ||
 15 non solum post laetitiam V (dett.) || 16 ridere Steph.: redi-
 gere C, rem ducere V | in uitium C || 17 istoc V || 20 deridet
 om. C | qui — 23 moraliter om. C || 21 ridet dett., deridet V ||
 22 istoc V || 23 dicat C || 24 iure Bentley || 25 dicitur C

- 853 **67** IAM IAM DESINO et hic uelut necessitatem queritur imponi sibi.
- 854 **68** 1 ET CUI REI EST cui rei est indultus, hoc est ludo atque laetitiae uotoque et gaudio †imponatur. 2 HVNC SVMAMVS DIEM non accipiamus, sed impendamus et 5 consumamus. unde et sumptum dicimus pecuniam, quae insumenda est.

4.

- 855 **1** 1 NVMQVAM ITA QVISQVAM BENE SVB DVCTA RATIONE in hac scaena exemplum inducitur hominum, qui uirtutem taedio deserunt ob contemptum eius apud omnes saeculumque uitiosius. et adeo fauet Terentius clementioribus atque mitissimis patribus, ut hunc quoque ducat ad sententiam Micionis, non tamen hoc sentientem quod ita fieri oporteat, sed quod ita res cogat. uult enim naturalem inesse ueris patribus acrimoniam, sed eam semper 15 inuidiosam esse adulescentibus. 2 BENE SVB DVCTA RATIONE bene disposita, bene computata; ducere enim est digitis computare. 3 Sed ducere apud alium quem et palam, subducere apud se ipsum atque secreto. quo magis in hoc uerbo maioris attentionis et diligentiae 20 signum est.
- 856 **2** 1 QVIN RES 'quin' modo cui non significat.

1 deficio C | hic D, hinc *rell.* | querit *codd.*, *corr. Steph.* || 3 et] ut C (cf. *Ier. cod. F.*) | <ei> rei cui <opus> est V (*sim. dett.*; cf. *Ter. codd. δ.*) | est indultus *Schoell.*: est multus C, credas nisi ineptiis (nuptiis *dett.*) V (*dett.*) || 4 atque *om. V (dett.)* | -que *om. V (dett.)* | imponatur C, nuptiali V (*dett.*); iam donatus *Schoell* || 6 et] ut (*ante unde*) C | pecuniaeque V (*dett.*) || 9 inducitur *om. C* | omnium C || 10 <quod> apud V (D) | saeculumque uitiosius *cod. Cuiac.*, *¶ m q* et uitiosius C, saeuum esse uitiosum *q̄ sit V (dett.)* || 12 atque] ac V || 13 non] ut C || 15 inesse] in C || 16 esse] ab C || 18 sed seducere C, seducere <est> V (*dett.*) | quem apud alium et palam <deducere sed> subducere <est> V (*dett.*) || 19 secreto <deducere> V (*dett.*) || 20 in uerbo isto V (*dett.*) || 22 cui] cur V (D)

- 2 QVIN RES AETAS VSVS tria posuit, ex quibus 'res' pro experientia ponitur, et hac se dicit esse mutatum. nam mox dicet (v. 6—7) 're ipsa repperi facilitate nihil esse homini melius neque clementia'.
- 857 **3** ALIQVID MONEAT *σὺλληψις* per casus: subauditur 5 enim 'quem'.
- 858 **4** ET QVAE TIBI PVTARIS PRIMA 'prima' ante alia eligenda, quae et primo loco ponenda, ac per hoc optima.
- 859 **5** 1 VITAM DVRAM QVAM VIXI *ἀρχαϊσμός*, ut Lucilius (l. inc. fr. 111 M.) 'magnam pugnauimus pugnam'. 10
2 NAM EGO VITAM DVRAM QVAM VIXI VSQVE ADHVC prius dixit quid faciat quam cur faciat.
- 860 **6** 1 PROPE IAM DECVRSO SPATIO id est: ad calcem et prope ipsos decursus metasque uiuendi. et est metaphora a cursoribus. 2 EXCVRSO SPATIO id est: in summa 15 senectute. 3 ID QVAM OB REM RE IPSA REPPERI quia secum loquitur, ideo multa reticet. et deest 'faciam' et 'si quis quaerat' et 'dicam'.
- 861 **7** 1 FACILITATE iam se facilem infert. 2 Inter facilitatem et clementiam hoc interest: facilis est, cuius 20 ira facile id est cito soluitur, clemens qui non irascitur.
- 863 **9** ILLE SVAM SEMPER EGIT VITAM hic iam quasi comparatiua qualitas inducitur de utroque. et ut ille initio fabulae locutus est, sic hic in fine loquitur.
- 864 **10** 1 CLEMENS PLACIDVS NVLLI LAEDERE OS mira 25 uarietas et in locis et in partibus orationis. 2 Et 'clemens' est, qui colit mentem suam, ne eam urgeat

1 etas usus res C || 2 dicit om. C || 3 dicet dett., -cit V, d' C | facilitate — ALIQVID om. C || 4 neque] quam V (L) || 5 si-
lempsis <est> V (dett.), ***** C || 7 putaueris C | ante Steph.:
ut codd. | alias V (dett.) || 8 <et> loco C | optima ex maxima
corr. ut vid. C || 9 archaismos V; ***** C || 11 usque huc C ||
12 excurso V (dett.) | et] misso V (dett.) || 14 prope cod. Cuiac.,
propter rell. | methafora C, -phora V; sumpta add. V (dett.) ||
15 EXCVRSO SPATIO om. C | hoc est V || 17 ideo om. V || 20 facilis
<enim> V || 21 facile id est Goetz: facile et C, om. V (dett.) || 22 sem-
per suam V (dett.) || 23 <in> initio V (dett.) || 25 os] o C, om. V ||
26 et 1. om. C || 27 ne W.: nec codd. | urgeat] uexat V (dett.)

irascendo. 3 NVLLI LAEDERE OS ARRIDERE OMNIBVS uoluptatis affectus est duplex: aut enim ex quiete uoluptas est aut ex aliquo actu. ergo hic utrumque complexus est. 4 Id est: nullum praesentem laedere. 5 *Et* uide quam grate a nominibus <ad> uerba transeat. 6 CLEMENS PLACIDVS 'clemens' est circa recte agentes, 'placidus' etiam circa delinquentes. 7 *Et* clementis est 'nulli laedere os', placidi 'arridere omnibus'. 8 *Et* 'clemens' animo, 'placidus' uultu. 9 *Et* NVLLI LAEDERE os ut nullum secum tristem faciat. 10 *Et* haec est 10 figura ἀναδρομή, cum recurrimus per ea quae diximus, ἐξηγητικῶς omnia repetitum.

866 12 1 EGO ILLE AGRESTIS bene addidit 'ille' quasi iam notus in hoc ipso, quod ferus atque agrestis. 2 *Et* 'saeuus' factis est, 'tristis' animo, 'truculentus' uultu. 15 3 *Et* aliter potest, ut 'tristis' sit qui dolet, 'truculentus' qui terret. et ideo ἀξήσει mire decurrit per ista.

867 13 1 DVXI VXOREM pendet 'duxi uxorem', sed et cum magno significato addendum est: maiore enim pondere subtrahitur coniunctio, nam 'duxi etiam uxorem' dicendum fuit. 2 QVAM IBI MISERIAM VIDI 'ibi' inquit, quasi uxor locus sit. 3 *Et* hoc sine coniunctione, ut mala quae enumerat multa uideantur.

868 14 ALIA CVRA non altera.

871 17 PATRIA POTITVR COMMODA accusatiuo casu extulit, 25 quod nos septimo casu dicimus, *id est patrio potitur com-*

1 os et OMNIBVS om. C || 5 grate Steph.: graece codd. | ad add. Wieling | transeant codd., corr. Klotz || 6 clemens om. C | agere C || 8 os dett., om. CV || 10 os om. C | ut] aut C, adeo ut V (dett.) | nulli codd., corr. W. | secum tristem cod. Cuiac., se contristem rell. | faciet C || 11 ἀναδρομή Steph.: ***** codd. || 12 ἐξηγητικῶς Steph.: ***** codd. | repetitum C, -ta <sunt> V (dett.); -turi? || 13 bene — agrestis om. C || 16 <dici> potest V (dett.) || 17 auxesi mire V (sim. dett.), ***** C | per ista decurrit V (dett.) || 20 subtrahit coniunctionem (om. nam) C | <quam> etiam C | dicendum fuit om. C || 26 septimo casu (sic et cod. Cuiac.)] ablatiui V (dett.)

modo. Accius in Clytemestra (*Ribb.*³ *fr.* 9) 'seras potiuntur plagas'.

873 **19** ILLVM DILIGVNT APVD ILLVM SVNT AMBO EGO DESERTVS SVM hic ostendit Terentius uerum patrem et molestiorem et odiosum magis esse adulescentibus. 5

874 **20** 1 ILLVM VT VIVAT OPTANT σύλληψις, nam sic ueteres; nos dicimus 'illi optant', non 'illum optant'.
2 ILLVM Micionem.

877 **23** NVNC IAM EXPERIAMVR comice magis pluraliter 'experiamur' dixit, quam si diceret 'experiar'. 10

878 **24** QVANDO HVC PROVOCAT non addidit quis, sed intellegimus Micionem significari.

880 **26** 1 SI ID FIT DANDO ATQVE OBSEQVENDO bene naturam secutus ignorat artem, putans agi ueris omnia debere, non agi 'dando atque obsequendo'. 2 SI ID FIT 15 id est: iam a liberis si magni pendor. 3 NON POSTERIORIS FERAM subauditur 'partes'. — 4 *Aut: non parui fiam, id est: non uincar a Micione.* — et translatio est a partibus histrionum in fabula. 5 NON POSTERIORIS FERAM primus in his ero, inquit, in 'dando atque obsequendo'. 20

881 **27** DEERIT ID MEA MINIME REFERT uide remanere in Demea non penitus eiectam seueritatem.

5.

882 **1** 1 NE ABEAS LONGIVS hic ostendit poeta, quam absurde blandus conetur esse qui non soleat, et quam im-

1 seras Klotz (*ex ed. Ven. a. 1485*): siras *cod. Cuiac.*, feras *V (dett.)*, om. *C*; v. *Ribb.* || 3 diligant et sint *C* || 6 silempsis *V (dett.)*, ***** *C*; fort. *σ.* Vel ἀρχαϊκός || 7 ueteres <sequiebantur (loqueb- *dett.*)> nos <uero> *V (dett.)* || 8 Micionem om. *C* || 9 comice — experiamur om. *V* || 11 hvc] eo in ras. *V* || 13 FIT om. *C* || 14 secutus <est qui> artem ignorat *V (dett.)* | putat *C* | ueris] seuerius *Teuber*; an uere? || 15 deberi *codd.*, corr. *Steph.* || 18 fiam *Wieling*: faciam (-ar *V*) *codd.* || 23 seueritatem *codd.*, corr. *Bentley* || 24 NE ABEAS] in *V (dett.)* hic *nova scena non incipit* (= *Ter. codd. γ*) v. *praef. vol. Ip. XLIX*

modica sit repentina largitas, ubi animus a parcitate nimia in contrarium uitium profusionis excurrerit.

2 HEVS DEMA ROGAT FRATER NE ABEAS LONGIVS ut apparet, iam edormiuit crapulam Syrus. 3 *Et* satis moraliter 'frater' dixit nec addidit 'tuus'. 4 FRATER moraliter, nam deest 'tuus'.

883 2 O SYRE NOSTER SALVE QUID FIT iam non haec blanda sed dura sunt, nam 'salue' dixit ei non solum quem saepe uiderit, sed cum quo totiens litigauerit, et 'quid fit? quid agitur?', cum et sciat et condemnet 10 actus eius.

884 3 1 RECTE bene 'recte' respondit: hae enim interrogationes de salute atque incolunitate eius sunt, qui interrogatur. 2 HAEC TRIA deest 'uerba'.

885 4 PRAETER NATVRAM plus dixit quam si diceret 'prae- 15 ter consuetudinem'.

884 3 3 OPTIME EST IAM NVNC HAEC TRIA PRIMVM ADDIDI PRAETER NATVRAM O NOSTER QUID FIT QUID AGITVR hoc pressius dictum est.

886 5 1 SERVVM HAVD INLIBERALEM dura et importuna 20 repente commutatio ex tanta uituperatione in laudem Syri ostendit contra naturam suam niti Demeam. 2 PRAEBES TE id est re ostendis, factis probas. 3 ET TIBI LIBENS BENE FAXIM 'libens' ad quam rem adiectum est? an εἰρω- 25 νικῶς addidit? quis enim credat tam subitis post saeu- tiam blandimentis, nisi factis quoque ostendantur? 4 ET TIBI LIBENS BENE FAXIM 'et' additum est, ut ostendat hanc esse sententiam: non solum te laudo, sed etiam

2 <et> in C | excurreret C, excurrit V || 4 edormit C || 5 frater (post dixit) V (dett.), om. C | FRATER — deest] deest autem V (dett.) || 9 <interrogat> cum V (dett.) || 10 et sciat (estuat C) et condemnet] hic quasi spernat V (sim. dett.) || 12 RECTE — respondit] bene recte respondit bene recte C, bene respondit V (dett.) || 15 prius C || 17 EST] et V || 20 aut C || 23 id est W.: in codd. | lubens V || 24 libens W.: et bene codd. | εἰρω- 25 νικῶς W.: et bene hoc codd. || 26 quaeque V || 27 ET — ostendat om. C | lubens V; sic et infra

iuuo, illud dicendo hoc faciendo. 5 ET TIBI LIBENS BENE FAXIM potest hoc et sic intellegi 'tibi bene faxim et libens'; multi enim bene, sed non ex animo faciunt. ergo omnia addidit, quae placatum ostendant ipsum et cle- mentem.

887 6 1 ATQVI SYRE 'atqui' abundat per *παρέλκων*.

2 SYRE asseueratio est non credentis.

888 7 1 HOC VERVM EST quasi falsum fuerit illud quod iurgabat et hoc sit uerum quod nunc <est> mitis. 2 PROPEDIEM ἰσφέν, nam 'propediem' aduerbium est temporis, ut 10 si diceret 'cito'.

6.

889 1 1 ERA EGO HINC AD HOS PROVISO 'ad hos' Micionem et Aeschinum scilicet. 2 'Prouiso' duas res significat: procedo et uideo.

890 2 SED ECCVM hoc apud se.

891 3 1 O QVI VOCARE hae interiectione utimur, ubi ex interuallo notos uidemus. 2 o QVI VOCARE post 'o' nomine uocaturus non habuit quid diceret et ideo subiecit 'qui uocare?' sic Vergilius (*Aen. I 327—28*) 'o quam te me., u. n. h. t. u. m. n. u. h. s.' moris est autem inferiores proprio nomine uocare, si blandiri uelis. sed hic nominis oblitus, dum dubitat et inquit, inhaesit pronomini.

892 4 ANIMO MEO hoc est: secundum animi mei sententiam et quantum ad animum pertinet meum.

893 5 1 NAM IS MIHI EST PROPECTO SERVVS in hoc laudando quia non laborat, subiecit specialiter merita eius.

2 potest — faxim *om. C* || 3 omnia ergo *V (dett.)* || 4 placatum (*sic et cod. Cuiac.*) placidum *ed. pr. (-itum D)* | ipsum *om. C* || 6 parelcon *V (dett.)*, **** *C* || 7 SYRE *om. C* || 9 quod] $\frac{1}{2}$ *C* | est mitis *Schoell*: intris *C*, dicit *V (dett.)*; mitescit *Goetz* || 10 ἰσφέν *Steph.*: **** *codd.* | nam *om. C* || 12 hos] uos *C (cf. Ter. cod. A)* | prouisam *V (dett.)* || 17 post *om. V* || 20 inferioris *C*, -rem *V* || 21 uocari *V (dett.)* || 22 inhaesit] et hesit *C* || 25 meum pertinet *V (dett.)*

at in Syro nihil habuit quod diceret praeter laudem sine ullius facti mentione. 2 *Et* MIHI id est: quantum ad iudicium meum pertinet.

894 6 1 CUI DOMINVS CVRAE EST cum hic dominas habeat, 'dominus' dixit, quia et praeualet masculinum. Vergilius 5 (*Aen. II 632—33*) 'descendo ac d. d. f. i. et h. exp.' et praeterea sententia generalis inducitur, cum nullum specialiter dominum significet. 2 *ITA VT TIBI SENSI GETA* maximum delinimentum infert eum nomine uocans, quemadmodum <in> superioribus (*v. 3*). 3 *Et* quam grate, 10 postquam audiuit, bis (*v. 3 et 6*) nomine appellauit Getam!

895 7 1 *ET TIBI OB EAM REM SI QUID VSVS VENERIT* 'et tibi' utrum quemadmodum aliis an quemadmodum Syro? 2 *ET TIBI OB EAM REM SI QUID VSVS VENERIT defectus* quidam rustici est praeter naturam blandientis cogi dicta 15 repetere sine gratia. hae autem promissiones ad hoc praemittuntur, ut cum in subiectis agi a Demea huiusmodi res coeperint, non sit absurdum spectatoribus Demeam tam cito esse mutatum.

896 8 *MEDITOR ESSE AFFABILIS* sic hoc lentius, ut illud 20 supra (*V 5, 3—4*) 'iam nunc haeec tria primum addidi praeter naturam: o noster, quid fit? quid agitur?'

898 10 1 *PAVLATIM PLEBEM PRIMVLVM* moraliter inferiorum turbam dixit 'plebem', hoc est: ut in urbe uulgus, ita in familia seruos. et fit translatio ab his, qui honores dolose 25 ac non pro merito petunt ambitiosique sunt. 2 *PLEBEM PRIMVLVM FACIO MEAM* hoc est: mihi fauentem, ut e contrario Vergilius (*Aen. II 396*) 'uadimus inmixti Danais h. n. n.'

1 at in Syro *cod. Cuiac.*, at id spero *C*, aut ut estimo *V* (*sim. dett.*) || 5 dominum *V* (*dett.*) || 7 cum *om. C* || 9 uocatis *C* | quemadmodum in *Goetz*: quod tantum *V* (*dett.*), *om. C*; quod tantum uoluerat in *Schoell* || 10 superioribus <est> *dett.* | <uide> quam *V* (*dett.*) || 11 audiuit bis (*sic et cod. Cuiac.*) || is dixit *V* (*sim. dett.*) | appellatum *cod. Cuiac.* || 12 et — 14 *VENERIT om. C* | et <si quid> tibi *V* (*dett.*) || 15 cogit *C* || 18 ceperunt *C* || 21 praeter — agitur | etc. *V* || 23 *PRIMVLVM* | paululum *C, om. V* || 24 plebem dixit *V* (*dett.*) || 25 et <id> *C* || 27 *PRIMVLVM* | qui malum *C* | hoc est *om. C*

7.

- 899 1 OCCIDVNT ME QVIDEM adulescens et Demea inter se affabiles imaginem praebent et quam dulcis sit iunioribus assentatio et quam ingrata censura. *ιδιωτικῶς* autem dixit 'occidunt me' pro: nimis laedunt et cruciant.
- 2 DVM NIMIS SANCTAS et 'nimis' et 'sanctas' ridicule additum in ea ducenda, quae iam pepererit. nam sanctum est, quod omni observatione inuiolatum est. 3 *Et* bene additum est 'nimis', quia nimium pro uitio ponitur propter illam sententiam, qua dicitur 'ut ne quid nimis' (*And. I 1, 34*). 4 OCCIDVNT ME QVIDEM 'quidem' pro exceptione est, tamquam in hac mora nullus alius occidatur nisi qui amat, *id est ego*.
- 901 3 1 QUID AGITVR AESCHINE iam ipse docuit 'quid fit?' et 'quid agitur?' blandimentum esse (*V 5, 3—4*) 'iam nunc haec tria primum addidi praeter naturam: o noster, quid fit? quid agitur?' 2 HEM PATER non sine consternatione respondet Aeschinus, etsi hic blande interrogat et miti uultu. nam et improviso obiectus est Demea et insperanti.
- 902 4 TVVS HERCLE VERO ET ANIMO ET NATVRA PATER totum eripuit Micioni, cui ne animum quidem reliquit.
- 903 5 1 QVI TE AMAT PLVS QVAM HOSCE OCVLOS magis comicum quam 'amo'. 2 SED CVR NON DOMVM VXOREM ACCERSIS bene subiecit, quae uolenti esse credebat.
- 904 6 1 VERVM HOC MIHI MORA EST TIBICINA ET HYMNAEVUM hoc est quod ait (*v. 1*) 'nimis sanctas nuptias

3 *ιδιωτικῶς* autem *Steph.*: ***** *codd.* || 4 nimis <et> C || 5 SANCTAS] nuptias *add. V (dett.)* | et 2. om. C | additum <est> V (*dett.*) || 6 peperit V (*dett.*) || 7 obscenatione V (L; ostent- D) || 9 propter W.: prope C, iuxta V (L) | qua dicitur C, *cod. Cuiac., om. V (dett.)* | ut om. V || 11 exceptione W. *duce Hartmano*: expectatione *codd.* || 14 esse] est ut ipse V (*dett.*) || 15 tria haec C | praeter — agitur] etc. V | noster] Syri C || 16 quid om. C || 17 respondit C | etsi hic] et sic V (*dett.*) || 18 et] ex *Steph.* | obiectus est] et C | et — NATVRA om. C || 20 nec V || 23 <quaeso> accersis V (*dett.*) || 24 cure est C ||

student facere'. 2 Hymenaeum quidam Liberi ac Veneris filium dicunt esse, qui primus certas nuptias instituerit. ideo per laudem cantatur uirginalibus nuptiis ob eius modi meritum. alii uirum fortem Atticum dicunt fuisse, qui raptas praedonibus uirgines oppressis latronibus intactas patriae restituerit. alii, quod hymen dicatur membrana quaedam, qua est munita uirginitas, quae primo corrumpitur coitu, hymenaeum putant ueluti hymnum uocari uirginalium nuptiarum. 3 Ergo sic accipe hymenaeum in nuptiis, quemadmodum $\theta\epsilon\tilde{\eta}\nu\omicron\nu$ in funere et in sacris hymnum.

- 906 8 VIN TV HVIC SENI AVSCVLTARE contemnens se ipsum dicit hoc solum afferens causae cur credendum sit, quod sit senex. et totum hoc apparet laetissimo uultu dici.
- 907 9 TVRBAS LAMPADAS TIBICINAS bene totum pluraliter, ut qui reprehendit sic multa. Plautus (*Curc. IV 3, 14*) 'quid tu mihi parasitos, luscus, quid summanos somnias?' haec igitur uultu pronuntianda sunt, ut appareat ea displicere dicenti.
- 908 10 ATQVE IN HORTO HANC MACERIAM IVBE DIRVI maceries dicitur paries non altus de <materia> macerata.
- 911 13 EVGE IAM LEPIDVS VOCOR apparet Demeam experiendi causa assentari, non quod animo facit.
- 912 14 FRATRI AEDES FIENT PERVIAE elegantius quam 'fratris'.
- 914 16 1 INEO GRATIAM in gratiam eo, hoc est amicos comparo. 2 EGO LEPIDVS irridens adolescentis animum

1 ac] et V || 3 huiusmodi V || 5 <a> praedonibus? || 6 hymen ed. pr.: hyeme C, hymeneum V (dett.) || 8 dirumpitur V (dett.) | ueluti] alii V (dett.) || 10 $\theta\epsilon\tilde{\eta}\nu\omicron\nu$ Steph.: ** non C, ***** V (dett.) || 11 et] uel V (dett.) || 12 auscultari C | <seni> contemnens V (dett.) || 13 dixit <de> codd. | credendum C, audiendum V (dett.) || 16 ut] et C | sic reprehendit V (dett.) || 17 quid] quos Plaut. | parasitos lusus quod codd.; luscus liberos quos Plaut. | summano somniasse C, somnia nos somniasse V || 18 ut] quod C || 20 atqui C | hanc in orto V (dett.) || 21 nunc altus codd., corr. Westerh.; tumultuarius Sabbad. coll. schol. Bemb. | materia (post macerata) add. Dziatzko || 22 experiundi C || 23 animo] nō C || 24 fratris V

sic inquit. 3 IVBE NVNC IAM insultantis est uerbum 'iube'. <et> tamquam praesto sit, Micioni hoc dicit Demea.

4 Aut apud se hoc. 5 IVBE quasi hoc dicere insultantes solemus †nunc minare hunc si abste tecum afflictum tenemus†. ita et Demea Micioni dicit 'iube nunc'. 5

6 IVBE NVNC IAM DINVMERET ILLE BABYLO VIGINTI MINAS nimis morale est, cum de absente quasi cum praesente agimus. est autem hoc 'iube nunc iam' figura etiam apud Plautum frequentissima. 7 IVBE NVNC IAM 'iube' sic dicit quemadmodum supra (v. 10). 10

915 17 1 ILLI cui, cum hic alius nemo adesset cui diceret. 2 DINVMERET 'dinumeret' dixit quasi multum numeret. 3 ILLI 'illi' cui? Ctesiphoni <an> lenoni an Aeschino an Syro? 4 BABYLO 'Babylonem' fratrem ob nimiam liberalitatem uocat. 5 An Aeschinum nimis prodigum? 15

916 18 1 SYRE CESSAS [INTRO] IRE AC FACERE ἰδιωτικῶς dicitur. 2 DIRVE hoc uultu dicitur adhortante.

918 20 1 CVM TE VIDEO NOSTRAE FAMILIAE TAM EX ANIMO FACTVM VELLE ex animo alicui facere est id facere quod ille in animo suo uelit, aut certe ex tota mente praestare, non perfunctorie. 2 Sed 'ex animo factum' 20

1 uerbum est *V (dett.)* || 2 et *add. W.* | praesto sit *Schoell.*: praestet *codd.*; praesenti *Klotz* || 3 se <dicat> hoc *V (D)* | <quod> quasi (*om. hoc*) *V (L)* | insultantes dicere *V (dett.)* || 4 nunc minare h̄c si abste tecum *C*, nunc minari est assistere quem *V (dett.)*; *v. append.* || 5 micioni demeas *V (dett.)* | dicat *C* || 6 IVBE — IAM et ILLE *om. C* | babulo *V*, (*post MINAS*) *C* || 7 quasi cum (*sic et cod. Cuiac.*) tamquam de *V (dett.)* || 8 hoc *om. V (dett.)* || 11 illuc cui cum hec alius nemo dixisset alicui diceret *C*, illuc cui aequum alius nemo adesset alicui diceret *V (om. dett.)* || 13 numeret *D*, din- *C*, den- *V* | cui illi *V* | an *add. Umpfenb.* || 14 <in> eschino *C* | <an> fratrem babilonem liberalitatem ob nimiam uocet *V (dett.)* || 17 ac] et *C* | ἰδιωτικῶς *Steph.*: ***** *codd.* || 18 ab hortante *codd.*, *corr. Steph.* || 19 <tu> te *codd.* | NOSTRAE FAMILIAE *om. C* | TAM *om. V* || 20 alicui] aliquid *V (dett.)* || 21 certe *L*, -ta *rell.* || 22 praestari *codd.*, *corr. Steph.*

bene factum intellegere debemus, ut sit 'ex animo' quasi ex sententia.

- 919 **21** DIGNOS ARBITROR multa desunt: et 'uos' et 'esse' et 'quibus fiat'.
- 920 **22** QUID TV AIS eo uultu dicitur 'quid tu ais?', quo uidemus loqui eos, qui ab his interrogant gesticulante uultu quid sentiant de consilio suo, quos sciunt approbaturus esse.
- 923 **25** SIC SOLEO potest εἰσὸν εἶλα uideri, quippe quando tale consilium dat Demea, quod probaret adulescens. 10

8.

- 924 **1** 1 IVBET FRATER apparet Micionem dixisse 'cur diruis?', Syrum respondisse 'quia hoc iubet frater tuus'.
2 IVBET FRATER dirui maceriam scilicet. 3 TV IVBES HOC DEMA interrogatiue pronuntiandum totum; ita erit una persona et breuiter ostendetur ex huius uerbis, quid prior dixerit Syrus. 4 *Et* mirum initium, ne prooemio opus esset Demeae ad profitendam mutationem uoluntatis.
- 925 **2** 1 HAC RE maceriae disiectione. 2 ET ALIIS OMNIBVS in his nuptiis senilibus.
- 927 **4** 1 COLERE 'iubeo' subauditur per ζεῦμα. 2 COLERE ADIUVARE ADIUNGERE 'colere' ad Syrum pertinet, 'adiuuare' ad Hegionem, 'adiungere' ad Sostratam. 3 *Et* adnotandum coli a superiore, ut (*Verg. Aen. I 16*) 'posthabita e. S.'
- 928 **5** IMMO HERCLE ITA NOBIS DECET antiqui si addebant statim uerbum, 'nos decet facere' 'nos decet dicere', si 25 non addebant, 'nobis decet' dicebant.

1 bene factum *om. V* || 4 quibus fiat *Bentley*: qui fiant *codd.* || 6 ab his] aliis *V (L; om. D)* || 7 quid *om. C* || 9 ironia *V (dett.)*, **** *C* || 10 dat *Schoell*: probat *V (dett.)*, *om. C* || 11 IVBET] in *C* nova scaena non incipit; cf. *Watson*, 'Harvard Stud.' *XIV 153 sqq.* || 12 hoc *om. V* || 13 tu *C*, tunc *V (dett.)* || 18 <in> aliis *V (L)* || 19 in his *W.*: nisi *C*, nisi in *V (dett.)*; ut *Steph.* || 20 iubeo (-be *C*) colere *codd.* | per *om. C* | ζεῦμα *M⁴ (Steph.)*, **** *rell.* || 21 colere — adiungere *om. C* | Syrum] *nurum Steph.* || 23 ut] et *C* || 25 nos *I. om. C* | si *Steph.*: sed *codd.* || 26 decet <sed simpliciter> *V (dett.)*

929 6 1 PRIMVM HVIVS VXORIS EST MATER incipit a persuasione sed latenter, ita ut ea quae proposito consilio dicenda erant ante demonstrarit quam dicat quid fieri uelit. et hoc semper fit ab oratoribus in his rebus, <a> quibus incipere non oportet propter turpitudinem aut incommoditatem rei, quae persuadenda est. considera adeo apud Vergilium (*Aen. V 606 sqq.*), ubi persuadet Iris matribus, ut naues suas incendiant, et inuenies hoc ipsum consilium ultimum poni post argumenta quam plurima 'quin agite et m. inf. exu. p.' (*v. 635*) 2 Et initium a 10 possibili factum est, nam dicit 'huius uxoris est mater'.

930 7 1 PROBA ET MODESTA 'proba' sibi, 'et modesta' apud alios. 2 Et uide laudes conciliatoribus inuentas et usitatas. 3 ITA AIUNT hoc ita respondet, quasi dicat 'sed quid mea?' 15

931 8 1 SCIO adhuc Micio non intellegit quo res tendat, sed tantum uultu quodam admirantis cur hoc dicatur respondet. 2 PARERE HAEC IAM DIV PER ANNOS NON POTEST recte, ne contra filios pater suadere uideatur. 3 PER ANNOS NON POTEST bene 'per annos', quia non est sterilis. 20

933 10 1 HANC TE AEQVVM EST DVCERE 'te, Micio' scilicet. 2 ET TE OPERAM VT FIAT DARE 'te, Aeschine', nam ad illum conuersus a Micione est. et quare Aeschinum dare aequum est? scilicet ut prosit socrui.

931 8 4 PARERE HAEC IAM DIV PER ANNOS NON POTEST 25 hoc autem addidit, ne contra filios pater suadere uideatur nuptias, si illis coheredes esse procreandos suadeat.

934 11 1 ME DVCERE AVTEM <TE> magna uis in pronomi- nibus posita est, nam 'me' ille sic dicit quasi quem

2 ita<que> C || 3 demonstrare *codd.*, *corr. Steph.* || 4 a *add. Steph.* || 5 non et propter *om. C* || 7 apud] ab ib ** C | ubi *om. C* || 13 apud alios] alii *cod. Cuiac.* | consiliatoribus *codd.*, *corr. Klotz* | inuentas] *commentas Schoell*, *suetas Bentley* || 17 tantum W: tamen *codd.* || 19 pater suadere (*cf. schol. 8, 4*)] persuadere C, suadere V (*dett.*) || 21 TE *om. C* || 22 dare <et> te V | nam] añ C || 26 autem] *videtur hoc scholion olim cum schol. 8, 3 fuisse coniunctum* || 27 pater suadere *Steph.*: persuadere *codd.* || 28 pronomine C || 29 dicit *om. C*

- minime deceat, 'te' hic sic respondet quasi quem maxime oporteat. 2 INEPTIS uerbum est, quod facit ineptio ineptis ineptit. 3 SI TV SIS HOMO non 'si es' sed '<si> sis' dixit, quasi in eo se hominem sit Aeschinus probaturus. 4 SI TV SIS HOMO Aeschine. 5 SI SIS pro: 5 si esse uolueris et si credi homo esse uolueris. 6 SI TV SIS HOMO hic facete et mire coegit Aeschinum ad persuadendum; non enim dixit 'si tu sis homo, persuade', sed 'hic faciat', ut ab illo non factum sed effectum exigeret.
- 935 12 1 QUID TV AVTEM HVIC ASINE AVSCVLTA aptum 10 conuicium grandi et fatuo. 2 MI PATER 'mi' uocatiuus est casus ab eo quod est meus.
- 936 13 1 FIERI ALITER NON POTEST a necessario. 2 DELIRAS proprie ut uetulo.
- 937 14 1 INSANIS AVFER congrue seni 'deliras', iuueni 'insanis'. 2 Et AVFER uel 'te' uel 'manum', nam rogans manum admouet scilicet dicens 'mi pater'. 3 AVFER 'aufer': aut 'te' aut 'manum'. 4 Aut pro eo quod est abi, ut sit: aufer te.
- 938 15 1 EGO NOVVS MARITVS apud Menandrum senex de 20
grauatur nah nuptiis non grauat: ergo Terentius εὐφραιῶς. 2 EGO ^{Leo LG}
For. 942 ne gra NOVVS MARITVS ANNO DEMVM QVINTO ET SEXAGESIMO FIAM ²⁴⁵
vare ATQVE ANVM DECREPITAM DVCAM quis quid quando quomodo: quis 'ego', quid 'nouus maritus', quando 'anno demum quinto et sexagesimo', quomodo 'anum decrepitam 25 ducam'.

1 hic *Westerh.*: ille *codd.*; illi hic *Schoell* || 4 si *add. W.* || 6 esse 2. *om. V(L)* || 7 hic *om. C* | cogit *V* || 9 hic *Westerh.*: sic *codd.* || 12 casus] *p̄r C* || 14 proprie ut uetulo *W.*: proprio et uotulo *C*, proprio uocabulo usus est tamquam loquaci *V (dett.)* || 15 deliras <inquit> *V(L; dicit D)* || 16 manum] mente *C* || 18 aufer *om. V (dett.)* | te <deest> *V (dett.)* || 19 abi <ponitur> *V (dett.)* | ut *Westerh.*: aut *codd.* | sit *cod. Cuiac.*, sic *rell.* | aufer te *cod. Cuiac.*, auferēt *C*, -rem *V (dett.)* || 21 ergo *D*, ergo *rell.* | Terentius *om. V (dett.)* | εὐφραιῶς (*sic Lindenbr. (ex cod. Cuiac.?)*): ***** *codd.* || 23 quis — quomodo *cod. Cuiac.*, quicquid quando modo *C*, <hic deest et> quis <et> quid <et> quando <et> quomodo <ut sit> *V(D; om. L)* || 24 quid] quis *C*

- 939 **16** 1 ATQVE ANVM DECREPITAM DVCAM facete hoc addidit, tamquam faciendum hoc esset, si puella duceretur seni.
- 938 **15** 3 ANNO DEMVM QVINTO ET SEXAGESIMO haec aetas est, ut Varro ait, etiam comicorum senum. 4 *Et* 'demum' aduerbium tarditatis est.
- 939 **16** 2 IDNE ESTIS AVCTORES MIHI id est persuasores, ut Vergilius (*Aen. XII 159*) 'auctor ego a.' 3 DECREPITAM 'decrepitam' aut stomacho anili et iracundo aut 'decrepitam' obtusi animi et laesae senectutis aut 'decrepitam' cui saepe moribundae crepuerit planctu familia, id est conclamauerit.
- 940 **17** 1 LARGITOR imperatiuo modo temporis futuri. 2 DE TE LARGITOR PVER acutius 'de te' dictum est quam 'de tuo'. 3 *Et* bene in eum, qui promiserat puellae 5 coniunctionem suam.
- 942 **19** 1 DA VENIAM praesta beneficium, concede quod petitur. 2 NE GRAVARE ne te difficilem praebes, quia grauem se dicitur praestare, qui id facile non praestat in beneficio quod potest. 3 DA VENIAM NE GRAVARE FAC 20 PROMITTE altrinsecus agentium fatigantiumque uerba sunt.
- 943 **20** AGE PROLIXE MICIO aut 'age prolixè' id est: age benigne, ut sit 'prolixè' benigne secundum ueteres, aut per ἀσύνδετον et ἔλλειψιν 'age' correptiuum, ut ad 'prolixè' subaudiatur 'noster esto' aut quid tale et 'Micio' 25 uelut 'insanis' dictum sit.
- 944 **21** ETSI HOC MIHI PRAVVM 'prauum', si anum ducet

1 hoc facete *V* (*dett.*) || 5 ait *om. C* || 7 mihi auctores *V* (*dett.*) | id est *D*, hoc est *V(L)*, *om. C* || 9 decrepitam *om. C* | aut] et *V* || 10 obtusi animi et] obitus. *Hec C; fort.* obtusae et || 12 conclamauerit *cod. Cuiac.* (*cf. Eun. II 1, 25*), clamrell. || 13 <uerbum est> imperatiui modi futuri temporis *V* (*dett.*) || 18 grauere *V(D)*; *sic et infra* || 19 grauem se *ed. pr.*: graue se *V*, grauare *C* || 20 in] etiam *C* | quod potest *om. C* || 21 fatigantis .n. uerba *C* || 24 ἀσύνδετον et ἔλλειψιν *Steph.*: ***** *codd.* | correptiuum <est> *V* (*dett.*) || 25 noster esto *Steph.*: noster est *V*, noster (*bis*) deest *** *C* | et] ut *V* (*dett.*) || 26 insanis *C, cod. Cuiac. et Huls.*, insuani *V. (dett.)* || 27 prauum *om. C* | ducit *V*

nullo commodo suo, 'ineptum' qui non uoto filiorum ducat uxorem, 'absurdum' homini, qui numquam duxerit et numquam ducere uoluerit, ('alienum') seni duci uxorem, quae adulescenti ducta non sit.

945 **22** 1 SI VOS TANTOPERE ISTVC VULTIS FIAT cur hic 5
non quaeritur de uoluntate Sostratae? an quia illam consentire necesse est uel propter pauperiem uel ob amorem filiae suae? 2 SI VOS TANTOPERE ISTVC VULTIS FIAT
ridicule dixit et comice uxorem se ducere, non quia uelit aut debeat, sed ut obsequatur iubentibus. 10

946 **23** HOC CONFIT QVOD VOLO perficitur, inquit, quod uolo, ut sumptum et turbam domum recipiat Micio et ego ineam gratiam (cf. V 7, 14).

947 **24** 1 QVID NVNC QVOD RESTAT pro 'quod sequitur'.
2 An 'quod restat' tamquam reliquiae rerum priorum 15
ae per hoc minimum? 3 HEGIO EST HIS COGNATVS
PROXIMVS commendatio personae quasi notae etiam Micioni ob merita sua. 4 Et bene addidit 'proximus', nam multi gradus et ueluti rami sunt propinquitatis in affinitate et cognatione dispositi. 20

948 **25** 1 AFFINIS NOBIS recte, nam uxoris cognati affines marito sunt. 2 PAVPER iam hoc nomine apparet aliquid flagitari.

949 **26** 1 QVOD LOCITAS FORAS 'foras' dixit locum pro persona ponens, quasi diceret 'nescio cui alieno'. sic et 25
nos dicimus 'audi: quid dicit ecce hac?' pro ecce hic. et Cicero (in Verr. II, I 26, 66) 'hic tum alius ex alia parte'.
deest ergo aliquid, ut sit: quod locitas foras uersum.
2. Aut si 'foris', foris posito, id est alieno. 3 SVB VRBE

3 alienum W.: et V (dett.), om. C || 6 quaeritur Goetz: uertitur C, uerditur V || 11 CONFIT (cf. Andr. I 1, 140) cum fit codd. || sumptum et] supra V (dett.) | recipiam codd., corr. Steph. || 14 quid restat V (dett.) | quid V (dett.); sic et infra || 15 reliquiae rerum Westerh.: reliquiarum codd. | priorem codd., corr. Steph. || 16 per] propter C | hic V (dett.) || 17 maximus C | etiam] et C || 19 sint C ||, 21 marito affines V || 26 hac] hic C | et om. V

EST AGELLI PAVLVLVM totum cum contempione pronuntiantum.

950 27 1 HVIC DEMVS QVI FRVATVR id est: qui fructum capiat, non proprietate potiat. proprie ergo et quasi de iure dixit 'fruatur'. 2 'Fruatur' autem est alatur, quia frumen dicitur summa gula, per quam cibum lingua demittit in uentrem.

951 28 1 BONVS EST NOSTER EST RECTE DATVR ἐπιτροχασμός hortantis et ἀσύνδετον multa congerentis. 2 NOSTER EST bene addidit, namque dixit 'pro patre huic est'. 10 3 BONVS EST potuit responderi 'quid mea?' 4 RECTE DATVR quasi non quaeratur, an dandum sit, sed illud solum, an recte, quaeratur. 5 BONVS EST NOSTER EST haec omnia uultuose, tamquam inuidiam faciat parsimoniae Micioni. 6 Et plus significat 'noster', quam si addatur 15 'quid noster?'

952 29 1 NON <MEVM> ILLVD VERBVM FACIO nunc 'uerbum' pro ἀξιωματε posuit, quod uno stringitur uerbo. ergo 'uerbum' breuis sententia. 2 NON MEVM ILLVD <VERBVM> FACIO nota 'uerbum' pro sententia, ut (And. I 1, 18) 'uno uerbo 20 dic, si quid est quod me uelis' et (And. I 5, 5) 'miseram me, quod uerbum audio!' 3 'Verbum' dixit ueram sententiam, nam uerba a ueritate dicta esse testis est Varro (cf. de l. l. I fr. 1 Wilm., p. 144, 17).

954 31 1 HANC MACVLAM NOS DECET EFFVGERE 'maculam' 25 τῷ γλευσμοῦ dicit irridens opinionem Micionis, quia parsimoniam maculam putet. 2 Et simul auxit primo 'uitium', deinde 'maculam' dicendo.

4 et om. C || 5 est autem fruatur V, autem est C || 6 quia] et C || 7 lingua cibum dimittit V || 8 ἐπιτροχασμός M⁴ (Steph.), ***** rell. || 9 et om. C | ἀσύνδετον M⁴ (Steph.), ***** rell. || 10 est om. C || 12 illud] id V || 13 solum <erit> V (dett.) || 14 parsimoniae faciat V (dett.) || 17 nunc I, non C, num V(D) || 19 ἀξιωματε Steph.: ***** codd.; -τε W., cf. Andr. I 1, 18 et I 5, 5 | uerbo om. V || 19 sententia <est> V (dett.) | MEVM] enim codd. || 20 ut] et C || 21 dic om. C | τὸ 'si' non agnoscunt Ter. codd. | me miseram C || 22 audio uerbum C || 23 esse ante a V | testis est] testatur V (dett.) || 26 τῷ γλευσμοῦ Steph.: ***** codd.

- 958 **35** 1 SVO SIBI GLADIO HVNC IVGVLO ἀλληγορία.
2 Non 'suo' sed 'suo sibi' moraliter et ut ueteres solent loqui.

(9.)

- 958 **1** FACTVM EST QVOD IVSSISTI DEMA id est: diruta est maceria. 5
- 959 **2** 1 FRVGI HOMO ES utilis ut fruges. **2** ERGO EDEPOL HODIE MEA QVIDEM SENTENTIA IVDICO SYRVM FIERI LIBERVVM hoc est iamdudum quod promiserat Syro, sed nunc opportune: uidetur enim modo meritum praecessisse.
3 Et SENTENTIA IVDICO περισσολογία est. 10
- 961 **4** 1 MVLTA oratorie maluit generaliter 'multa' dicere, quam quaerere specialiter, quod inuenire non posset.
2 Et Micio singulariter unum quaerit, hic pluraliter 'multa' respondet. **3** QVOD NAM OB FACTVM <a> iure: adscribi enim causas manumissionis in iure formula est. 15
4 EDEPOL VIR BONVS iurat bonum, quia praeter opinionem est.
- 962 **5** 1 EGO ISTOS VOBIS VSQVE A PVERIS intellegit Syrus laborantem pro se Demeam non habere quod dicat, et ideo ipse prosequitur ordinem meritorum. **2** SED. <D.> 20
apparet paedagogum fuisse.
- 963 **6** 1 DOCVI MONVI BENE PRAECEPI ridicule adduntur, sed tamen consuetudine, quia imputantur etiam facta prae pro bonis. **2** QVAE POTVI OMNIA bene 'quae potui' quasi plura uellet. 25

1 allegoria V (dett.), **** C || 4 FACTVM] *hic nova scaena non incipit in codd.* || 6 ego V (dett.) || 7 HODIE om. V || 8 libertum C || 10 περισσολογία Pith. ex cod. Cuiac.: *κρολογία* M⁴ (Steph.), **** *rell.* || 11 multa om. C || 12 possit V (dett.) || 14 respondit V | a add. W. || 15 manumissis (in m- V) codd., corr. Steph. | formale V (D) || 19 quid V (D) || 20 SED. D. Schoell: sed C, cod. Cuiac. et Huls., quem V (dett.); secundum quem Steph. || 23 sed tamen] et tantum C | etiam] et C | prava Goetz || 24 OMNIA — potui om. C

- 964 7 RES APPARET mire irridet Demea, sic tamen, ut serio agere uideatur.
- 965 8 APPARARE DE DIE CONVIVIVM id est repente, neque ante praedictum aut pridie constitutum.
- 967 10 1 POSTREMO HODIE IN PSALTRIA HAC EMENDA et 5 hoc totum serio dicitur, ut magis ridiculum uideatur. 2 HIC ADIVTOR FVIT in re bona adiutores, in mala impulsores dicuntur. ergo hic 'adiutor' dicitur Syrus a non irascente, a criminante autem et irato 'impulsor' (III 2, 17; IV 2, 21). 3 HIC ADIVTOR FVIT HIC CVRA- 10 VIT de more repetitum est 'hic', cum dicitur 'hic adiutor fuit, hic curavit'. sic enim solemus onerare audientem meritis eius, quem laudamus. deinde quid <non> praestitit, qui et officium corporis ut adiutor et curam animi praebuit ut consultor? 15
- 969 12 DENIQVE HIC VVLT FIERI abutitur Demea sciens prodigam uoluntatem adulescentuli.
- 970 13 1 SYRE ACCEDE HVC AD ME utrum ut eundem manu emittat an ut palam fiat, iubet propius accedere iuris publici consuetudinem ludens? 2 Et uide quam 20 comicam manumissionem quam facete induxerit atque condigne!
- 971 14 ET SEORSVM TIBI PRAETEREA DEMEA effecit Demea plus quam uolebat: nam qui amari conabatur, praefertur his etiam qui amantur. 25
- 972 15 1 GAUDEO ET EGO gratulantium Syro uoces sunt, quibus de more ille 'credo' respondet. 2 VTNAM HOC PERPETVVM FIAT GAVDIVM integrum, solidum et nusquam interruptum.

1 Demea om. C || 3 apparere C | in die V (dett.) || 5 HAC | hec C, istac V (dett.) || 6 uideatur <.i.> C || 7 <re> mala V (dett.) || 8 Syrus om. V (dett.) || 11 de — curavit om. C || 12 audientem mentis C, audientis mentem V (dett.), corr. Steph. || 13 quae V | quod V | non add. Steph. || 19 manu mittat V (dett.) | fieri codd., corr. Steph. || 21 indigne C || 23 et fecit codd., corr. Steph. | demear V || 24 quia mori conabatur C, quia conabatur amari V (dett.) | praefertur om. C || 25 etiam iis V || 26 uoces sunt W.: uxorem C, haec uerba sunt V (dett.) || 27 fiat perpetuum C

- 973 **16** 1 PHRYGIAM VT VXOREM MEAM ut ipse Syrus, ita Phrygia uxor secundum ueteres, qui seruis nomina a nationibus imponebant. 2 VNA MECVM VIDEAM LIBERAM hoc sic pronuntiandum est, quasi gaudeat se recordatum de ea, quod cum ultro cogitare habuisset, paene oblitus fuit.
- 975 **18** 1 HODIE PRIMA MAMMAM DEDIT HAEC ridiculum meritum, siquidem oportuerit primam esse quaecumque. 2 An quia causa est, qua ingenui dicuntur serio a nutricibus liberis educendi? 3 HERCLE VERO SERIO ad-10 uerbia sunt confirmantia cum *παρέλκοντε*.
- 977 **20** 1 OB EAM REM hoc eo uultu dicitur, quo rem ueluti excutimus et ostendimus momenti esse nullius. 2 ARGENTVM QVANTI EST SVMITO quanto pretio ualet. 3 ARGENTVM QVANTI EST SVMITO hoc uerbo tenus, ut 15 faciunt qui persuadere aliquid cupiunt.
- 978 **21** DI TIBI DEMA OMNES SEMPER OMNIA OPTATA AFFERANT 'omnes omnia' antiqua elegantia et figurata.
- 979 **22** 1 PROCESSISTI HODIE PVLCHRE nunc uere pulchre processit Syrus. 2 SIQVIDEM TV TVVM OFFICIVM FACIES 20 hoc est patroni, ut libertum non deseras sed alas manumissum. Plautus (*Curc. IV 3, 15—16*) 'facis melius quam pars lenonum, qui libertos habent et eos deserunt'.
- 981 **24** 1 DEDERIS VNDE VTATVR 'utatur' uiuat, quia usura uita dicitur, ut (*Cic. in Catil. I 12, 29*) 'unius usuram 25 horae gladiatori isti non dedissem'. 2 An 'unde utatur'

1 vt om. V || 2 uxor phrygia V (*dett.*) | a om. C || 4 sese (se V) cordatum *codd.*, *corr. Steph.* || 5 de ea W.: demea C, *cod. Huls.*, -meae *rell.* | cogita (-at V, *dett.*) habuisse *codd.*, *corr. W.* | paene om. C, *cod. Huls.* || 7 primum *codd.* || 10 liberi seducendi C, liberi (-is L) educandi V(L) || 11 confirmantia V(L) | cum ΠΑΡΕΛΚΟΝ *cod. Cuiac.*, cum parelcon V(L), cum **** C; -orve W. || 12 dicitur *post* 15 arg<um>entum C || 14 ARGENTVM — ualet] hoc quanti est sumito quanto pretio ualet argentum *post* 16 cupiunt C, om. V(L) || 15 uerbo tenus (*sic et cod. Cuiac.*) uerbo utimur V(L) || 17 OMNIA om. C || 19 precessisti V | num C || 21 ut patroni <est> libertum V(L) | sed] vt C || 22 melius] sapientius *Plaut.* || 24 quia] unde V(L) || 26 isti <ad uiuendum> *Cic.* | utatur W.: alatur *codd.*

de quo fructum usumque capiat et cuius tibi sortem reddat? et hoc melius, nam ideo addidit 'reddet tibi cito'.

3 ISTOC VILIVS hoc egit Terentius, ut conuersis officiis usque adeo prodigum faceret Demeam, donec parcio-
redderet Micionem. 4 ISTOC VILIVS quasi nihil minus; 5
negatio est enim floccum ostendentis aut quid tale cum
ἐλλείψει, qua subauditur 'quicquam' et 'non dabo'.

983 26 1 FACIET ne quid negatum in fine fabulae uideatur, addidit Demea 'faciet'. 2 Et FACIET hoc potens et irridens quasi de prodigo dicit. 3 Et mire 'faciet', 10 quia nec credibile erat statim consensurum qui negauerat et perpetua negatio esse in fine non debuit.

984 27 QUID ISTVC QVAE RES TAM REPENTE MORES MUTAVIT TVOS animaduertendum est, qua calliditate Terentius quaerens finem fabulae complere laetitia, per ipsum 15 Demeam muneratur uniuersos, qui in tota comoedia tristes ac saeuus inturbauit et uociferatus est.

985 28 1 QVOD PROLVBIVM 'prolubium' Latine, quod Graeci προθυμιαν, id est promptus animus ad largiendum.

2 SVBITA EST LARGITAS repentina, ac per hoc ipsa est 20 ingrata et immoderata, ut euenit, cum ex nimis parcis non largi <et> liberales, sed effusi prodigique redduntur.

986 29 1 VT ID OSTENDEREM abundat 'id', non ἐλλειψις est pro '<propter> id'. 2 QVOD TE ISTI FACILEM ET FESTIVVM PVTANT multum detraxit Micioni dicendo 'te 25

2 reddat V || 3 istuc codd. || 4 parcio-rem Schoell: parem codd.; parcum Steph. || 5 istuc codd. || 6 enim est V(L) | cum elipsi V(L), eume *** C || 9 faciet om. C | hoc] quod V | potens <scilicet> V(L) || 10 et W.: quod V(L), om. C | irridens <dixit> V(L) | dicit Schoell: dicere C, (add. uideatur V(L) || 11 concessurum V | negat C || 12 perpetuo codd., corr. Westerh. || 13 istud C || 15 laetitiam codd., corr. W. || 16 muneratur W.: numeratur C, nititur <in> V(L) || 18 proluuium proluuium codd. || 19 προθυμιαν Steph.: ***** codd. || 20 est subita C | ipsa est] ipse C || 22 et add. Steph. || 23 ut <si> V | non W.: nam codd.; an Goetz | ἐλλειψις Steph.: **** codd. || 24 propter add. W. | id] ut V || 25 multum — p. 184, 3 PVTANT om. V

isti putant², per quod significatur errare adulescentes et hunc non esse festium. 3 QVOD TE ISTI FACILEM ET FESTIVVM PVTANT bene in postremo dignitas personae huius seruata est, ne perpetuo commutata uideretur, ut Truculenti apud Plautum, *III 2*

- 988 **31** 1 INDVLGENDO attendendum est indulgentiam a Demea culpae ascribi denuo. 2 ET LARGIENDO MICIO seuere additum nomen est uerbis ex animo plorantis.
- 990 **33** 1 QVIA NON IUSTA INIUSTA PRORSVS OMNIA OMNINO OBSEQVOR prouerbiales sunt huiusmodi elocutiones: fanda 10 nefanda, digna indigna, uelis nolis etc. 2 Fuit ueteribus usitatum iusta iniusta, digna indigna, fas nefas.
- 991 **34** 1 EFFVNDITE EMITE FACITE 'effundite' ad Aeschinum pertinet, 'emite' ad Ctesiphonem, 'facite' ad omnes. 2 FACITE QVOD VOBIS LIBET prope rediit rursus ad 15 amaritudinem pristinam. 3 Haec *ἐπιτροπή* est figura, qua inuitos nos permittere ostendimus quod nolumus fieri.
- 992 **35** QVAE VOS PROPTER ADVLESCENTIAM MINVS VIDETIS hic ostendit Terentius magis Demeam simulasse mutatos mores quam mutauisse. 20
- 993 **36** MINVS VIDETIS MAGIS IMPENSE CVPITIS CONSVLITIS PARVM *ποικιλία*: 'minus' 'magis' 'parum'.
- 994 **37** 1 HAEC REPREHENDERE ET CORRIGERE ET OBSECVNDARE IN LOCO tribus tria reddunt et utraque *ἀξητικῶς*, illa in malam partem superiora, haec in bonam quae inferiora sunt. non tantum enim culpae est minus prouidere quam impense <cupere>, nec tantum mali est impense cupere quam parum consulere. item reprehendere bonum est, melius corrigere, optimum secundare; nam qui repre-

1 per om. C || 4 ne W.: ut *codd.* || 6 attendendum est W.: antedecidenda et C, -do (om. et V) | ad meam culpam scribi *codd.*, corr. Steph. || 8 est nomen V (*dett.*) || 9 ista iusta V (L), iusta C || 11 uelis — indigna om. V (D) || 15 lubet V | proprie V | reddit C | ad om. C || 16 *ἐπιτροπή* M⁴ (Steph.): **** *codd.* || 17 quod] *** C || 22 ΠΟΙΚΙΛΙΑ *cod. Cuiac.*, **** *rell.*; *εἰρωνεία* Steph. || 23 offecundare C || 24 *ἀξητικῶς* Steph.: ***** C, om. V || 27 cupere *add. Steph.* || 28 quam] quantum V (D) | item Steph.: iram (nam D) *codd.*

hendit, non continuo et corrigit, qui corrigit, non illico secundat, id est laetissimum reddit et fidelissimum. alii 'secundare' obsequi dictum putant et ideo additum 'in loco', quasi non semper faciendum sit. 2 Ergo 'obsecundare' uel in melius conuertere uel obsequi intellegimus.

995 38 TIBI PATER PERMITTIMVS noluit Terentius ab amicis filiorum perpetuo repulsum patrem.

996 39 SINO HABEAT IN ISTAC FINEM FACIAT haec quidem permissio est, sed exceptionem in se continet et cum quodam stomacho et uelut minaci denuntiatione profertur.

997 40 IN ISTAC FINEM FACIAT hoc est aut: ne aliam amet, aut: ne alteram comparet, ne post istam luxuriet cura alterius. 2 RECTE bene et Micio non discessit de proposito suo, qui ut peccasse alias ostenderet fratrem ob nimiam asperitatem, cum exceptione quadam laudans uerba eius 'istuc recte' dixit, quasi diceret 'non ut cetera', et simul reposuit ei, qui supra (v. 29) dixerat 'quod te isti facilem et festiuum putant'.

1 et om. V | qui corrigit om. C || 2 et fidelissimum om. C (recte?); et felic- Westerh. || 3 additum <est> V (dett.) || 4 quasi osi C || 9 ista C || 12 isto C | faciet C | aut ne] ne & C || 13 ne I.] non C || 14 RECTE bene om. V || 18 qui] quae V (dett.) | dixerit V

